

strada lex

Activering van het boek online

Identificatiecode

Indien u abonnee bent van Strada lex **www.stradalex.com**, Strada lex Luxembourg **www.stradalex.lu** of Strada lex Europe **www.stradalex.eu** kunt u gratis, met behulp van bovenstaande identificatiecode, toegang krijgen tot de elektronische versie van voorliggend boek*.

Mocht u moeilijkheden ondervinden bij het activeren gelieve dan contact op te nemen met onze helpdesk: **tel. : +32(0)2 548 07 20 • fax : +32(0)2 548 07 22 • info@stradalex.com**. U dient een aankoopbewijs van het boek voor te kunnen leggen.

De identificatiecode kan slechts éénmaal door één enkele gebruiker, geïdentificeerd als abonnee van Strada lex, geactiveerd worden. Eenmaal geactiveerd, kan het boek geraadpleegd worden binnen de modaliteiten van uw abonnement op Strada lex.

U bent nog geen abonnee op één van onze databanken en u wenst hierover meer informatie te ontvangen of een presentatie van één van onze vertegenwoordigers? Neem dan snel contact op via het e-mailadres info@stradalex.com.

*Onder voorbehoud van beschikbaarheid in één van de vermelde databanken. Ga naar www.larcier.com om na te gaan in welke databank(en) deze monografie toegankelijk is.

MEDISCHE HULP BIJ VOORTPLANTING

REEKS GEZONDHEIDSRECHT

Redactie: Tom Balthazar

Filip Dewallens

Thierry Vansweevelt (Voorzitter)

Medische hulp bij voortplanting

Een juridische analyse

Lina OPLINUS

 INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

De stof is bijgehouden tot 30 september 2021.

Medische hulp bij voortplanting. Een juridische analyse
Lina Oplinus

© 2021 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1461-9
D/2022/7849/28
NUR 822
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout
Omslagontwerp: Danny Juchtmans / www.dsignngraphics.be
Omslagillustratie: © Can Stock Photo / focalpoint

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.stradalex.com en www.jurisquare.be.

VOORWOORD

Beste lezer

Het boek dat u in handen heeft is de handelseditie van het proefschrift dat Lina Oplinus op 9 november 2021 met succes openbaar verdedigde aan de KU Leuven.

Medische hulp bij voortplanting wordt in België geregeld door minstens zes verschillende wettelijke kaders: het oud BW, de Wet Lichaamsmateriaal, de Organtransplantatiewet, de Wet Medische Begeleide Voortplanting, de Embryo-wet, de Wet Rechten van de Patiënt, de Wet Experimenten Menselijke Persoon. Het samengaan van en de verhouding tussen deze verschillende wetten, zonder dat die onderling op elkaar zijn afgestemd, levert heel wat vragen op en leidt tot doublures, hiaten en onzekerheden.

Lina Oplinus maakt ons niet alleen wegwijs door beargumenteerd stelling in te nemen over onduidelijke bepalingen en spanningsvelden tussen deze kaders, maar doet ook concrete aanbevelingen voor een meer aangepast kader en duidelijke definities, met aandacht voor de bestendigheid ervan. De kennis en technologie m.b.t. medische hulp bij voortplanting evolueert immers razendsnel en al te vaak hinkt het recht achterop.

Lina stopt ook niet bij de klassieke technieken van medisch begeleide voortplanting zoals IVF en kunstmatige inseminatie, maar biedt een eerste juridische analyse van innovatieve technieken die ze samenbrengt onder medische hulp bij de voortplanting. *What's in a name?* Heel veel ... zo blijkt: geneesmiddelen die inwerken op de vruchtbaarheid, vormen van reproductieve chirurgie (zoals baarmoedertransplantaties en transplantatie van reproductieve weefsels) of voortplanting door middel van genetische modificatie (mitochondriale vervangings-technieken). Telkens beschrijft zij deze complexe technieken op bevattelijke wijze, gevolgd door een doorgedreven juridische analyse van de relevante Belgische, Franse en Britse maar ook supranationale wetgeving en rechtspraak.

Lina Oplinus beperkt zich ook niet tot de eigenlijke toepassing van de technieken maar onderzoekt alle stadia: van het wegnemen en het bewaren van weefsels en embryo's tot en met de familie- en afstammingsrechtelijke gevolgen. Zij gaat hierbij geen enkele vraag uit de weg: het recht op betekenisvolle (i.h.b. genetische) informatie voor donoren en kind, de meldplicht van kandidaat-ouders en donoren, het recht op afstammingsinformatie, de gewetensvrijheidsclausule, het juridische lot van genetische manipulatietechnieken, draagmoederschap, voortplanting bij transgender personen, erfrechten voor post mortem verwekte kinderen ...

Het evaluatief en normatief kader bestaat uit een aantal juridische criteria, namelijk rechtszekerheid, bestendigheid, consistentie en coherentie. Op basis van een grondige analyse van het Belgische, maar ook het recht van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, doet zij suggesties voor verbetering van het wettelijke kader. Dat de onderzoekster hierbij de beleidsruimte van de wetgever respecteert, doet geen afbreuk aan haar aanbevelingen, maar verheldert integendeel hoe elke mogelijke keuze moet worden omkaderd.

Beleidsmakers vinden hierin een opstap naar een meer coherent en bestendig juridisch kader, maar het boek is een must-read voor elke (rechts)paktizijn die met deze materie in aanraking komt.

Steven Lierman
Ingrid Boone

DANKWOORD

Een doctoraat schrijf je alleen, maar alleen raak je er niet, of ik toch niet. Zonder de steun van mijn vriend, collega's, familie, vrienden, promotoren en begeleidingscommissie was het een onmogelijke opdracht geweest.

Toch wil ik mijn dankwoord – in tegenstelling tot mijn proefschrift – kort houden. Woorden van dank zijn snel geschreven en daarom volgens mij een te gemakkelijke manier om dankbaarheid te betuigen. Daarenboven is het niet de bedoeling om dankwoorden uit te spreken of neer te schrijven en die dan niet in de praktijk om te zetten.

Ik hoop dat alle personen die ik dankbaarheid verschuldigd ben dat de afgelopen jaren gevoeld hebben. Ik maak er daarnaast mijn missie van om hen de komende jaren te ondersteunen, zoals ze mij de afgelopen jaren hebben ondersteund.

Lina Oplinus, 17 december 2021

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Dankwoord</i>	vii
DEEL 1. ONDERZOEKSOPZET	1
Hoofdstuk 1.	
Medisch begeleide voortplanting in de Belgische rechtsorde	3
Afdeling 1. De Wet Medisch Begeleide Voortplanting	3
Afdeling 2. Beperkingen aan de Wet Medisch Begeleide Voortplanting	4
Onderafdeling 1. Onduidelijkheden	4
Onderafdeling 2. Wetenschappelijke evoluties	5
Afdeling 3. Beperkingen aan een benadering op basis van de Wet Medisch Begeleide Voortplanting	6
Onderafdeling 1. Het begrip medisch begeleide voortplanting	6
Onderafdeling 2. Amalgaam aan toepasselijke regels	8
Afdeling 4. Ruimte voor onderzoek naar medisch begeleide voortplanting	9
Hoofdstuk 2.	
Geschiktheid van het juridische kader met betrekking tot medische hulp bij de voortplanting	11
Afdeling 1. Benadering vanuit de technieken	11
Onderafdeling 1. Medische hulp bij de voortplanting	11
Onderafdeling 2. Technieken	13
Afdeling 2. Een juridische analyse van het regelgevende kader	14
Afdeling 3. Geschiktheid	15
Hoofdstuk 3.	
Onderzoeksvragen	17
Hoofdstuk 4.	
Methodologie	19
Afdeling 1. Het Belgische regelgevende kader (descriptief)	19
Onderafdeling 1. Technieken	19
Onderafdeling 2. Belgische regelgevende kader	19

Afdeling 2. Geschied (evaluatief)	20
Afdeling 3. Meer geschied (normatief)	22

DEEL 2. ALGEMENE EN JURIDISCHE ACHTERGROND VAN KUNSTMATIGE INSEMINATIE EN IN-VITRO FERTILISATIE.	25
---	----

Hoofdstuk 1.

Algemene achtergrond.	27
--	----

Afdeling 1. Kunstmatige inseminatie.	27
--	----

Onderafdeling 1. Geschiedenis van kunstmatige inseminatie.	28
--	----

§ 1. Bevruchting zonder geslachtsgemeenschap in verhalen	28
--	----

§ 2. Ontwikkeling van kunstmatige inseminatie.	29
--	----

1. Kunstmatige inseminatie bij zoogdieren (17de eeuw)	29
---	----

2. Kunstmatige inseminatie met het zaad van de partner (1791)	29
---	----

3. Kunstmatige inseminatie met het zaad van een donator (1884)	30
--	----

4. Kunstmatige inseminatie met ingevroren zaad (1953)	31
---	----

5. Het wegnemen van sperma na het overlijden (1980)	32
---	----

6. Zelfinseminatie na het online werven van donoren	32
---	----

Onderafdeling 2. Techniek van kunstmatige inseminatie	35
---	----

§ 1. Proces.	35
----------------------	----

§ 2. Indicaties	38
---------------------------	----

1. Kunstmatige inseminatie met het zaad van de partner (KIP).	38
---	----

A. Bewaarde spermastalen	38
------------------------------------	----

B. ‘Actuele’ redenen	42
--------------------------------	----

2. Kunstmatige inseminatie met het zaad van een donator (KID)	45
---	----

A. Indicaties bij de aanwezigheid van een mannelijke partner	45
--	----

B. Indicaties bij de afwezigheid van een mannelijke partner	47
---	----

§ 3. Kritiek op de efficiëntie.	47
---	----

Onderafdeling 3. Gevoeligheden.	50
---	----

§ 1. Kunstmatige inseminatie met het zaad van een partner.	50
--	----

1. Bij leven	50
------------------------	----

2. Na overlijden	51
----------------------------	----

§ 2. Kunstmatige inseminatie met het zaad van een donator	55
---	----

1. Ontwikkeling	55
---------------------------	----

2. Eugenetica	56
-------------------------	----

3. Indringer in de relatie	57
--------------------------------------	----

4. Alleenstaande vrouwen en lesbische koppels	60
---	----

5. Veiligheid.	60
------------------------	----

§ 3. Kunstmatige inseminatie buiten het medische circuit	63
--	----

Afdeling 2. In-vitrofertilisatie	65
--	----

Onderafdeling 1. Ontwikkeling.	65
--	----

§ 1. Eerste stappen.	65
------------------------------	----

§ 2. Steptoe en Edwards	67
§ 3. In-vitrofertilisatie gevolgd door embryotransfer	68
1. Fases	68
2. Indicaties	70
3. Gevoeligheden	73
Onderafdeling 2. Aan in-vitrofertilisatie ontleende technieken	75
§ 1. Eiceldonatie	75
1. Techniek	75
A. Ontwikkeling	76
B. Indicaties	79
2. Gevoeligheden	81
A. Risico's voor de donor	81
B. Vergoeding	83
C. <i>Egg sharing</i>	84
D. Gekende donoren	87
E. Infectieziektes en genetische ziektes	87
F. Leeftijd kandidaat-moeder	88
§ 2. Heteroloog draagmoederschap	89
1. Techniek	89
2. Indicaties	92
3. Gevoeligheden	93
A. Uitbesteden van de zwangerschap	93
B. Mogelijke druk	95
C. Waarde van biologisch en/of genetisch ouderschap	96
D. Afstaan van een kind	96
§ 3. Bewaren van embryo's en embryodonatie	98
1. Bewaren van embryo's	98
2. Doneren van embryo's	101
§ 4. Pre-implantatie genetische diagnostiek	104
1. Techniek	104
2. Gevoeligheden	108
A. Voorkomen van genetische ziektes	109
B. Selectieve voortplanting	111
C. Geslachtsselectie	111
D. <i>Late onset</i> en multifactoriële ziektes	112
E. HLA-typering	115
F. <i>Do not transfer</i> -rule	115
§ 5. Intra-Cytoplasmic Sperm Injection	117
1. Techniek	117
2. Gevoeligheden	119
§ 6. Vitrificatie	121
1. Techniek	121

2.	Gevoeligheden	122
A.	Eicelbanken	122
B.	Bewaren van de vruchtbaarheid.....	124
§ 7.	Reception of Oocytes from Partner	130
1.	Techniek.....	130
2.	Gevoeligheden	132
§ 8.	Andere technieken.....	133

Hoofdstuk 2.

Juridische achtergrond.....	135
Afdeling 1. Voor de Wet Medisch Begeleide Voortplanting.....	135
Onderafdeling 1. Stemmen uit de rechtsleer	135
Onderafdeling 2. Wet betreffende de therapeutische bestanddelen (1961)....	137
Onderafdeling 3. Code Geneeskundige Plichtenleer (1975)	138
Onderafdeling 4. Ontwerpresolutie Raad van Europa (1979).....	139
Onderafdeling 5. Voorstel van decreet Franse Gemeenschap (1982)	141
Onderafdeling 6. Organtransplantatiewet (1986).....	142
Onderafdeling 7. Afstammingswet (1987).....	143
Afdeling 2. Eerste stappen richting een wetgevend kader.....	144
Onderafdeling 1. Oprichting Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-ethiek (1994)	144
Onderafdeling 2. KB's Zorgprogramma Reproductieve Geneeskunde (1999) ...	144
§ 1. Programmaticacriteria	145
§ 2. Erkenningsnormen	145
Afdeling 3. Ontstaan van een bio-ethische regelgeving in België	147
Onderafdeling 1. Europese Conventie voor Mensenrechten en Biogeneeskunde (1997).....	147
Onderafdeling 2. Wet Rechten van de Patiënt (2002)	149
§ 1. Kandidaat-ouders	151
§ 2. Derden.....	153
1. Spermadonor.....	153
2. Eiceldonor	154
3. Embryodonor	155
4. Draagmoeder	155
Onderafdeling 3. Tegemoetkoming IVF (2003)	156
Onderafdeling 4. Embryowet (2003).....	157
Afdeling 4. Wet Medisch Begeleide Voortplanting	157
Afdeling 5. Na de Wet Medisch Begeleide Voortplanting.....	160
Onderafdeling 1. Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens	160

Onderafdeling 2. KB Forfaitaire Tegemoetkoming Farmaceutische Specialiteiten.....	162
Onderafdeling 3. Wet Menselijk Lichaamsmateriaal.....	163
§ 1. Weefselrichtlijn	163
§ 2. Wet Menselijk Lichaamsmateriaal	165
1. Embryo's en gameten.....	165
2. Navelstrengbloed	168
3. Actoren en instellingen.....	171
Onderafdeling 4. Draagmoederschap.....	172
DEEL 3. TOEPASSELIJKE REGELS OP KUNSTMATIGE INSEMINATIE EN IN-VITRO FERTILISATIE	175
Hoofdstuk 1.	
Voor de behandeling	177
Afdeling 1. Kandidaat-ouders	177
Onderafdeling 1. Autonomie van kandidaat-ouders	178
§ 1. Standpunt van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.....	178
§ 2. Standpunt van de Wet Medisch Begeleide Voortplanting.....	180
1. Autonomie als uitgangspunt.....	180
2. Kandidaat-ouder die de vruchtbaarheid wil bewaren	182
3. Leeftijdsvoorwaarde.....	184
4. Draagmoederschap	187
A. Wensouders	187
B. Alle kandidaat-ouders?	188
C. Alle draagmoeders?	190
5. Gametendonoren	191
Onderafdeling 2. Autonomie voor de fertiliteitscentra	192
§ 1. Gewetensclausule.....	192
§ 2. Materieel toepassingsgebied.....	194
§ 3. Temporeel toepassingsgebied.....	194
§ 4. Andere weigeringsgronden	195
§ 5. Verplichtingen	196
§ 6. Kandidaat-ouders in detentie.....	199
Afdeling 2. Verzoek.....	201
Afdeling 3. Medisch onderzoek.....	203
Afdeling 4. Psychologische begeleiding	205
Afdeling 5. Informatie.....	207
Afdeling 6. Sluiten van de overeenkomst.....	208
Afdeling 7. Ondersteunende handelingen	209

Hoofdstuk 2.

Gameten	211
Afdeling 1. Wegnemen van gameten	211
Onderafdeling 1. Leeftijdsvoorwaarde	212
Onderafdeling 2. Plaats	214
§ 1. Zaadcellen	214
§ 2. Eicellen	217
§ 3. Traceerbaarheid	217
Onderafdeling 3. Wegnemen van gameten bij een wilsbekwame persoon ...	218
Onderafdeling 4. Wegnemen van gameten bij een wilsonbekwame persoon .	219
§ 1. Vertegenwoordiging op basis van het Burgerlijk Wetboek	219
§ 2. Vertegenwoordiging op basis van de Wet Rechten van de Patiënt	221
Onderafdeling 5. Wegnemen van gameten bij een overleden persoon	223
Onderafdeling 6. Wegnemen van gameten bij een gametendonor	224
§ 1. Geoorloofdheid	224
§ 2. Werving	226
§ 3. Donatie na overlijden	229
§ 4. Selectie	230
§ 5. Informatie	233
§ 6. Overeenkomst	234
§ 7. Onherroepelijk	236
§ 8. Registratie van gegevens	236
§ 9. Financiële aspecten	237
1. Gametendonoren	237
2. <i>Egg sharers</i>	239
§ 10. Draagmoederschap	240
1. Kwalificatie van kandidaat-ouders en draagmoeders	240
2. Relevantie van genetisch ouderschap	241
Afdeling 2. Testen van donoren van gameten	246
Onderafdeling 1. Wettelijke verplichting	246
Onderafdeling 2. Autologe donatie	247
Onderafdeling 3. Partnerdonatie	247
Onderafdeling 4. Donatie door een derde	249
Onderafdeling 5. Meedelen van informatie uit testen	251
Afdeling 3. Bewerken van het spermastaal	252
Afdeling 4. Bewaren van gameten	253
Onderafdeling 1. Bewaren van gameten	253
Onderafdeling 2. Informatie	254
Onderafdeling 3. Overeenkomst	255
§ 1. Verplichting	255
§ 2. Bestemming van gameten	256

Hoofdstuk 3.

Bevruchting	261
Afdeling 1. In-vitrofertilisatie	261
Onderafdeling 1. Weinig regels	261
Onderafdeling 2. Gameten voor in-vitrofertilisatie	262
Onderafdeling 3. Aanmaak nieuwe embryo's	266
Onderafdeling 4. Na overlijden	268
Onderafdeling 5. Traceerbaarheid	269
Afdeling 2. Pre-implantatie genetische diagnostiek	270
Onderafdeling 1. Waar?	270
Onderafdeling 2. Algemeen verbod of algemene toelating?	271
Onderafdeling 3. Geslachtsselectie	275
Onderafdeling 4. Gezonde dragers	277
Onderafdeling 5. Ziektes.	278
Onderafdeling 6. Redderbaby's	280
Onderafdeling 7. Geïnformeerde toestemming	282
Afdeling 3. Testen van donoren van embryo's	283
Onderafdeling 1. Autologe donatie	283
Onderafdeling 2. Partnerdonatie	284
Onderafdeling 3. Donatie door een derde	285
Onderafdeling 4. Embryo?	285
Onderafdeling 5. Gezondheidsinformatie donoren	286
Afdeling 4. Bewaren van embryo's	286
Onderafdeling 1. Bewaring door invriezing	286
Onderafdeling 2. Informatie	287
Onderafdeling 3. Overeenkomst	288
Afdeling 5. Embryodonatie	292
Onderafdeling 1. Oorsprong van de embryo's.	292
Onderafdeling 2. Informatie	293
Onderafdeling 3. Overeenkomst	293
Onderafdeling 4. Terugkomen op de beslissing tot donatie	294
Onderafdeling 5. Registratie van gegevens	294
Onderafdeling 6. Financiële aspecten.	294
Afdeling 6. Kunstmatige inseminatie	295
Onderafdeling 1. Vrijgave	295
Onderafdeling 2. Plaats	295
Onderafdeling 3. Leeftijdsvoorwaarde	296
Onderafdeling 4. Inseminatie met het zaad van de partner	297
§ 1. Nieuwe inseminatie met bewaarde gameten	297
§ 2. Inseminatie <i>post mortem</i>	297
Onderafdeling 5. Kunstmatige inseminatie met donorzaad	300
§ 1. Bijkomende informatie	301

§ 2. Wachtlijsten	301
§ 3. Keuze van een donor	303
§ 4. Gelijktijdige inseminatie met gameten van verschillende donoren.....	307
§ 5. Nieuwe inseminatie bij gametendonatie	308
Onderafdeling 6. Verwisselen van gameten	308
Afdeling 7. Embryotransfer	309
Onderafdeling 1. Vrijgave.....	309
Onderafdeling 2. Plaats.....	310
Onderafdeling 3. Leeftijdsvoorwaarde	310
Onderafdeling 4. Homologe embryotransfer	312
§ 1. Bewaarde embryo's	312
§ 2. <i>Post mortem</i> implantatie.....	315
Onderafdeling 5. Heterologe embryotransfer	316
§ 1. Gedoneerde embryo's	316
1. Bijkomende informatie	316
2. Keuze van donoren.....	317
3. Implantatie	319
§ 2. Gedoneerde gameten.....	319
Onderafdeling 6. Aantal embryo's	320
Onderafdeling 7. Verwisselen van embryo's	320
Onderafdeling 8. Draagmoeder.....	321
§ 1. Rechtvaardiging van een medische ingreep	322
§ 2. Toelating door de wet	323
§ 3. Andere uitwegen	327

Hoofdstuk 4.

Na de bevruchting.....	331
-------------------------------	------------

Afdeling 1. Medisch begeleide voortplanting en de werkvloer.....	331
Afdeling 2. Tegemoetkoming.....	335
Onderafdeling 1. In-vitrofertilisatie	335
Onderafdeling 2. Farmaceutische specialiteiten.....	338
Onderafdeling 3. Kunstmatige inseminatie.....	338
Onderafdeling 4. Bewaren van de vruchtbaarheid.....	339
Onderafdeling 5. Covid-19-crisis	341
Afdeling 3. Wijzigen van de overeenkomst met het fertiliteitscentrum.....	341
Afdeling 4. Zwangerschap van de draagmoeder.....	344

Hoofdstuk 5.

Afstamming na medisch begeleide voortplanting.....	349
---	------------

Afdeling 1. Afstamming langs moederszijde.....	349
Onderafdeling 1. Geboorteakte.....	349

Onderafdeling 2. Aanvechten van de geboorteakte	353
Onderafdeling 3. Vaststellen van een afstammingsband met de kandidaat-moeder	355
Onderafdeling 4. Na overlijden	357
Onderafdeling 5. Na aanpassing juridisch geslacht	358
Afdeling 2. Afstamming langs vaderszijde	359
Onderafdeling 1. Medisch begeleide voortplanting met het zaad van een partner met uitzondering van draagmoederschap	359
§ 1. Bij leven	359
§ 2. Na overlijden	360
Onderafdeling 2. Medisch begeleide voortplanting met het sperma van een transvrouw	363
Onderafdeling 3. Medisch begeleide voortplanting met het zaad van een donor en met behulp van draagmoederschap	364
§ 1. Heteroseksueel koppel	364
1. Gehuwd	364
2. Ongehuwd	369
Afdeling 3. Afstamming langs meemoederszijde	379
Afdeling 4. Afstamming van een alleenstaande moeder	385

Hoofdstuk 6.

Andere gevolgen na de geboorte	387
Afdeling 1. Opslaan van navelstrengbloed	387
Afdeling 2. Erfrecht	388
Afdeling 3. Draagmoederschap en bevallingsverlof	391
Afdeling 4. Informatie over de derde partij	393
Onderafdeling 1. Belgisch recht	393
Onderafdeling 2. Veranderend internationaal toneel	395
§ 1. Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind	395
§ 2. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens	396
§ 3. Europese Unie	399
Onderafdeling 3. Dubbelsnijdend zwaard	399
Onderafdeling 4. Duidelijk kader	400
Onderafdeling 5. Adoptie na draagmoederschap	400
Afdeling 5. Afstammingsvoorlichting in het patiëntendossier	401
Onderafdeling 1. Patiëntendossier van de kandidaat-ouders	401
Onderafdeling 2. Patiëntendossier van het donorkind	402
Afdeling 6. Ontdekking van (genetische) ziektes	406
Afdeling 7. Weefseldonatie tijdens het leven	409
Afdeling 8. Incestueuze relaties	410
Afdeling 9. Einde van de bewaring	412
Onderafdeling 1. Verstrijken van de bewaartermijn	412

Onderafdeling 2. Tenietgaan van reproductief materiaal	416
Afdeling 10. Transporteren van embryo's en gameten	418

DEEL 4. GENEESMIDDELEN EN REPRODUCTIEVE CHIRURGIE. . . . 421

Hoofdstuk 1.

Geneesmiddelen	423
---------------------------------	------------

Afdeling 1. Opwekken van de ovulatie.	423
Onderafdeling 1. Ovulatie en ovulatiestoornissen.	423
Onderafdeling 2. Behandelingen.	424
Onderafdeling 3. Risico's	426
Onderafdeling 4. Eerstelijnsbehandeling.	427
Afdeling 2. Juridische analyse	427
Onderafdeling 1. Toepasselijke regels.	428
Onderafdeling 2. Inhoud van de regels	429
§ 1. Juridische eerstelijnsbehandeling	429
§ 2. Uitoefening van de geneeskunde.	430
§ 3. Kandidaat-ouders	430
§ 4. Geïnformeerde toestemming.	431
§ 5. Opvolgen van de cyclus.	431
§ 6. Tegemoetkoming	432

Hoofdstuk 2.

Chirurgische ingrepen.	433
---------------------------------------	------------

Afdeling 1. Vervanging van in-vitrofertilisatie.	433
Onderafdeling 1. Omkeren van sterilisaties	435
§ 1. Sterilisatie	435
§ 2. Omkeren van de sterilisatie	437
Onderafdeling 2. Chirurgische ingreep vs. in-vitrofertilisatie.	438
§ 1. Leeftijd van de vrouw	438
§ 2. Medische redenen	439
§ 3. Vaardigheden van de chirurg	440
§ 4. Natuurlijke voortplanting.	441
Onderafdeling 3. Juridische analyse.	442
§ 1. Toepasselijke regels	443
§ 2. Inhoud van de regels	443
1. Eerstelijnsbehandeling.	443
2. Bekwaamheid reproductieve chirurgen	444
3. Kandidaat-ouders.	444
§ 3. Geïnformeerde toestemming.	445
§ 4. Tegemoetkoming.	446

Afdeling 2. Ondersteunen van in-vitrofertilisatie	446
Onderafdeling 1. Baarmoedertransplantatie	447
§ 1. Indicaties	447
§ 2. Alternatieven	452
1. Draagmoederschap	452
2. Adoptie	454
3. Houdingen ten aanzien van baarmoedertransplantaties	455
§ 3. (Medische) achtergrond van baarmoedertransplantaties	456
1. Transplantatie en zwangerschap	457
2. Ontwikkeling van baarmoedertransplantaties	459
3. Specifieke kenmerken	463
A. Doel	463
B. Soort orgaan	464
C. Gevolg van de transplantatie	465
D. Niet-levensreddend	465
E. Tijdelijk	466
F. Soorten donoren	467
G. Experimentele techniek	469
Onderafdeling 2. Juridische analyse	469
§ 1. Toepasselijke regels	470
1. Wet Experimenten Menselijke Persoon	470
A. Ontstaan van het kader	470
B. Toepassingsgebied	472
2. Transplantatiewetgeving	474
A. Orgaan of menselijk lichaamsmateriaal	474
B. Oorspronkelijk toepassingsgebied Orgaantransplantatiewet ..	476
C. Uitsluiting van reproductieve organen	476
D. Definitie van orgaan	478
E. Experimentele transplantatie	481
3. Wet Medisch Begeleide Voortplanting	482
4. Wet Rechten van de Patiënt	483
§ 2. Inhoud van de toepasselijke regels	483
1. Algemene principes	484
A. Non-commercialiteit	484
B. Anonimiteit	486
2. Algemene transplantatievoorwaarden	487
A. Betrokken actoren	487
B. Baarmoedertransplantaties als experimenten	490
C. Toestemming van de ontvangster van de baarmoeder	490
3. Overleden baarmoederdonor	492
A. Donor	492
B. Toestemming	493

i.	<i>Opt-out</i>	494
ii.	Informatie	495
iii.	Verruiming orgaanbegrip	496
iv.	(Gedeeltelijk) verzet en toestemming	496
C.	Toewijzing van organen	500
i.	Toegang tot de wachtlijst	501
ii.	Allocatie van organen	503
4.	Levende baarmoederdonor	505
A.	Toestemming	506
i.	Toegelaten donoren	506
ii.	Altruïsme	507
iii.	Geïnformeerde toestemming	508
iv.	Rol naasten	509
B.	Voorwaarden voor donatie	510
C.	Toewijzing van organen	514
D.	Opvolging	515
	Afdeling 3. Bewaren van de vruchtbaarheid	515
	Onderafdeling 1. Transplanteren van reproductieve weefsels	515
§ 1.	Noodzaak	515
§ 2.	Testiculair weefsel	518
§ 3.	Eierstokweefsel	519
§ 4.	Gevoeligheden	522
	Onderafdeling 2. Juridische analyse	525
§ 1.	Toepasselijke regels	526
1.	Wet Experimenten Menselijke Persoon	526
2.	Transplantatiewetgeving	526
A.	Orgaantransplantatiewet	526
B.	Wet Medisch Begeleide Voortplanting en Wet Menselijk Lichaamsmateriaal	527
3.	Gezondheidszorg	530
4.	Raad van Europa	530
§ 2.	Toepasselijke regels	530
1.	Experimentele techniek	530
2.	Kandidaat-ouders	531
A.	Leeftijd	532
B.	Gewetensclausule	532
3.	Voorbereidende fase	533
4.	Informatie	534
5.	Toestemming	534
6.	Wegnemen van reproductief weefsel	536
7.	Bewaren	536
8.	Testen	538

9. Transplanteren	538
A. Bij de persoon zelf	538
B. Bij een andere persoon	539
10. Tegemoetkoming	541
DEEL 5. EVALUATIEVE CONCLUSIE	543
Hoofdstuk 1.	
Rechtszekerheid	545
Hoofdstuk 2.	
Bestendigheid	547
Hoofdstuk 3.	
Consistentie	549
Hoofdstuk 4.	
Coherentie	551
DEEL 6. AANBEVELINGEN	553
Hoofdstuk 1.	
Algemene aanbevelingen	555
Afdeling 1. Vorm	555
Afdeling 2. Inhoud	555
Hoofdstuk 2.	
Specifieke aanbevelingen	559
Afdeling 1. Oud Burgerlijk Wetboek	559
Onderafdeling 1. Huwelijksbeletselen	559
Onderafdeling 2. Afstammingsrecht	559
Onderafdeling 3. Erfenissen, schenkingen en legaten	562
Afdeling 2. Orgaantransplantatiewet	562
Onderafdeling 1. Fragmenten van gonaden	562
Onderafdeling 2. Transplantatie bij leven	563
Onderafdeling 3. <i>Opt-out</i> systeem	563
Onderafdeling 4. Verdeling van organen	563
Afdeling 3. KB Zorgprogramma's Reproductieve Geneeskunde	564
Onderafdeling 1. Definitie medisch begeleide voortplanting	564
Onderafdeling 2. Plaats wegnemen van sperma	564
Onderafdeling 3. Bewaren van gonaden	564

Afdeling 4. Wet Rechten van de Patiënt	565
Onderafdeling 1. Gezondheidszorg	565
Onderafdeling 2. Rechten van de patiënt	565
Afdeling 5. Embryowet	566
Onderafdeling 1. Opschrift	566
Onderafdeling 2. Definities	566
Onderafdeling 3. Doneren van overtallige embryo's aan het onderzoek	567
Afdeling 6. Regelgevend kader met betrekking tot menselijk lichaams- materiaal	567
Onderafdeling 1. Aflijnen toepassingsgebied	567
Onderafdeling 2. Testen van donoren	570
Onderafdeling 3. Verzekering	570
Afdeling 7. Genderwet	571
Afdeling 8. Wet Medisch Begeleide Voortplanting	571
Onderafdeling 1. Opschrift	571
Onderafdeling 2. Algemene bepaling	572
Onderafdeling 3. Definities en toepassingsgebied	572
§ 1. Definities	572
1. Schrappen	573
2. Integraal behoud	573
3. Wijzigen	574
4. Nieuwe definities	577
§ 2. Toepassingsgebied	578
Onderafdeling 4. Toegang tot medische hulp bij de voortplanting	579
§ 1. Leeftijdsvoorwaarden	579
§ 2. Gewetensclausule	581
Onderafdeling 5. Algemene bepalingen	583
Onderafdeling 6. Plaats van medische hulp bij de voortplanting	585
Onderafdeling 7. Persoon	586
Onderafdeling 8. Wegnemen van reproductief materiaal	587
Onderafdeling 9. Bewaren van reproductief materiaal	588
§ 1. Informatie	589
§ 2. Bewaartermijn	590
§ 3. Overeenkomst	591
§ 4. Bestemmingen	592
Onderafdeling 10. Gebruik van reproductief materiaal	593
§ 1. Bij leven	594
§ 2. Na overlijden	595
Onderafdeling 11. Donatie van reproductief materiaal	597
§ 1. Reproductief materiaal voor gametendonatie en embryodonatie	597
1. Wegnemen van gameten	597
2. Bewaarde gameten en embryo's	598

§ 2. Rechten en verplichtingen van gametendonoren en embryodonoren ..	599
§ 3. Gebruik van donorgameten en donorembryo's door wensouders.	602
§ 4. Rechten en verplichtingen van fertiliteitscentra bij embryodonatie en gametendonatie.	604
Onderafdeling 12. Pre-implantatie genetische diagnostiek	608
DEEL 7. CONCLUSIE.....	611
I. Er zit meer in medische hulp bij de voortplanting dan je denkt	611
II. Er zit minder in de Wet Medisch Begeleide Voortplanting dan je denkt	613
III. Woorden schieten tekort	614
IV. Wanneer de realiteit de fantasie overtreft	616
V. De toekomst is hier	618
VI. Verder kijken dan de neus lang is	620
VII. Dit is niet het einde, maar een nieuw begin	620
Bijlage 1	623
<i>Trefwoordenregister</i>	625

